

Diakonhjemmet
Sykehus

Demens

-Diagnostikk og utredning i spesialisthelsetjenesten

Marianne Lid Kvaale

Overlege geriatrisk avdeling Diakonhjemmet

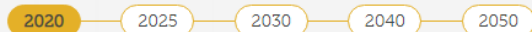
2020
Norge

Personer med demens

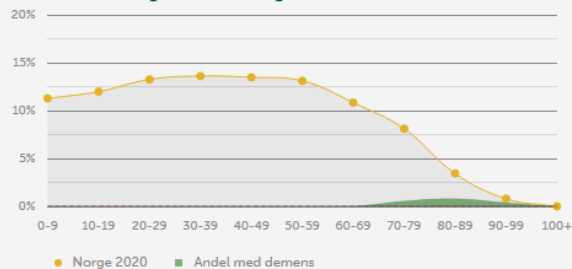
101118

1.88% av befolkningen

Velg årstall:

Aldersfordeling i befolkningen

2050
Norge

Personer med demens

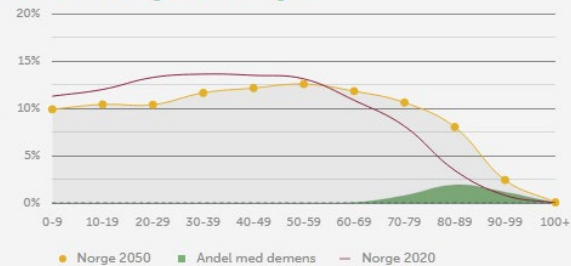
238499

3.99% av befolkningen

Velg årstall:

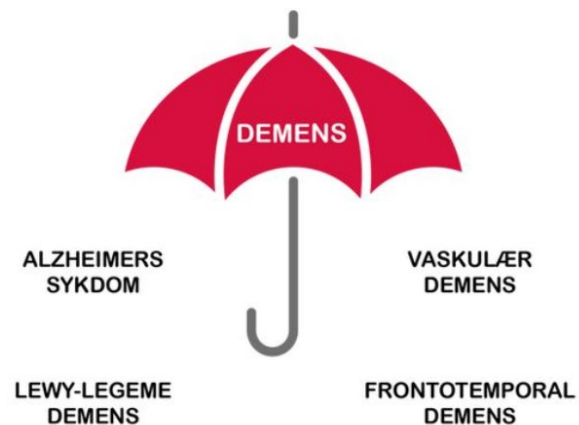

Aldersfordeling i befolkningen

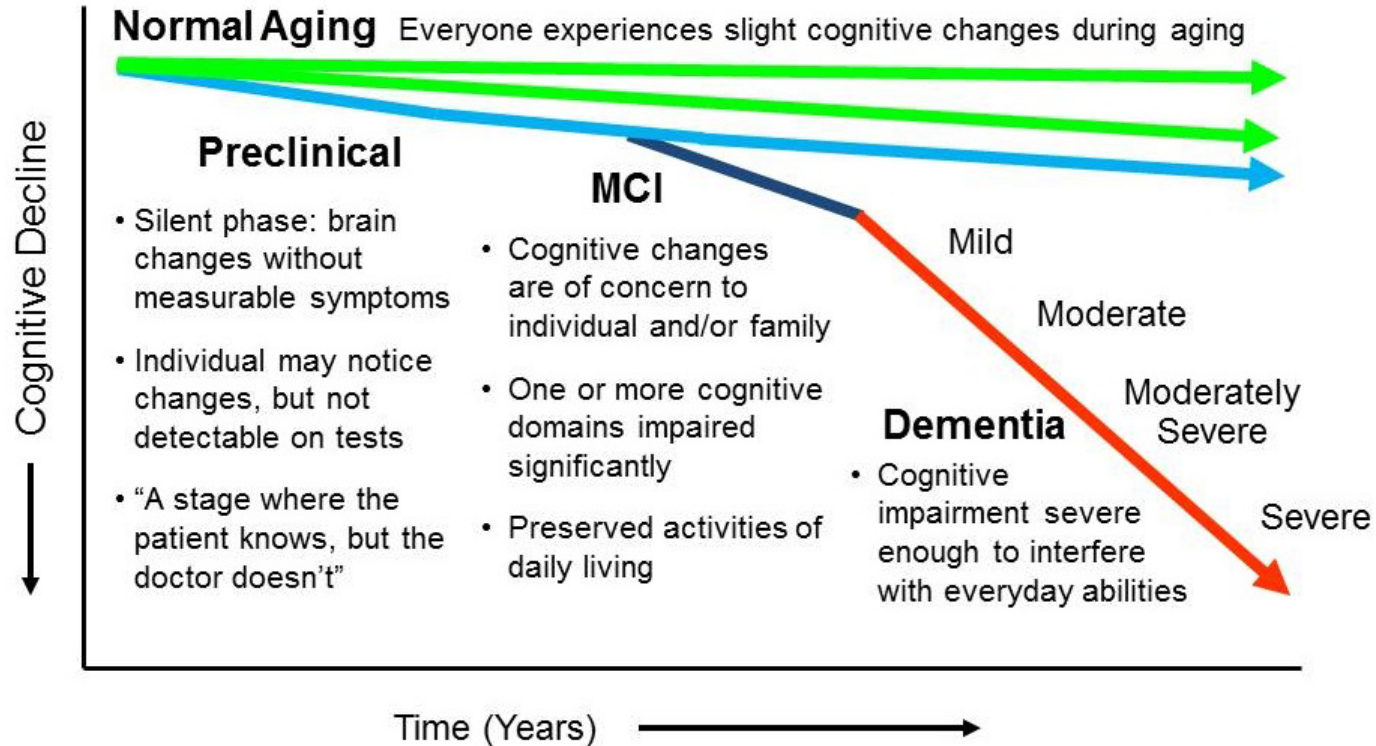
Hvilke pasienter skal utredes i spesialisthelsetjenesten?

- Vanskelig diagnosesetting
  - Kompliserte APSD
  - Yngre pasienter
  - Minoritetsbakgrunn
  - Synsnedsettelse
  - Utviklingshemmede
-
- Fortsatt usikkerhet rundt diagnose etter 6 mndr

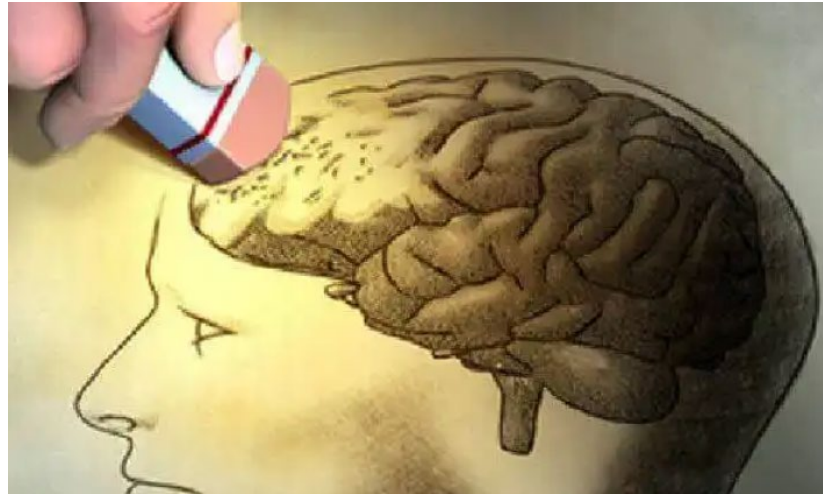

Hva er demens?

- Demens er et syndrom
- To sentrale spørsmål
  - Foreligger det en demenstilstand?
  - Hvis ja, hvilken etiologi?

*«Det er som om noen visker bort historien min»
(Deltager i demenskoret)*

Diagnostiske kriterier (ICD-10)

1. Svekket hukommelse, spesielt for nyere data
2. Minst én annen kognitiv funksjon
  - *Orienteringsevne (tid eller sted)*
  - *Språklig kommunikasjonsevne*
  - *Logisk resonneringsevne*
  - *Planleggingsevne og/eller vurderingsevne*
3. Redusert evne til å fungere i dagliglivet
4. Endret atferd eller væremåte (atferd, emosjoner eller motivasjon)
5. Varighet ≥ 6 måneder
6. Normal bevissthet

Alvorlighetsgrad av demens

- Mild: Virker inn på evnen til å klare seg i dagliglivet
- Moderat: Kan ikke klare seg uten hjelp fra det offentlige
- Alvorlig: Trenger kontinuerlig tilsyn og pleie

Aktuelle tester fra NorKog

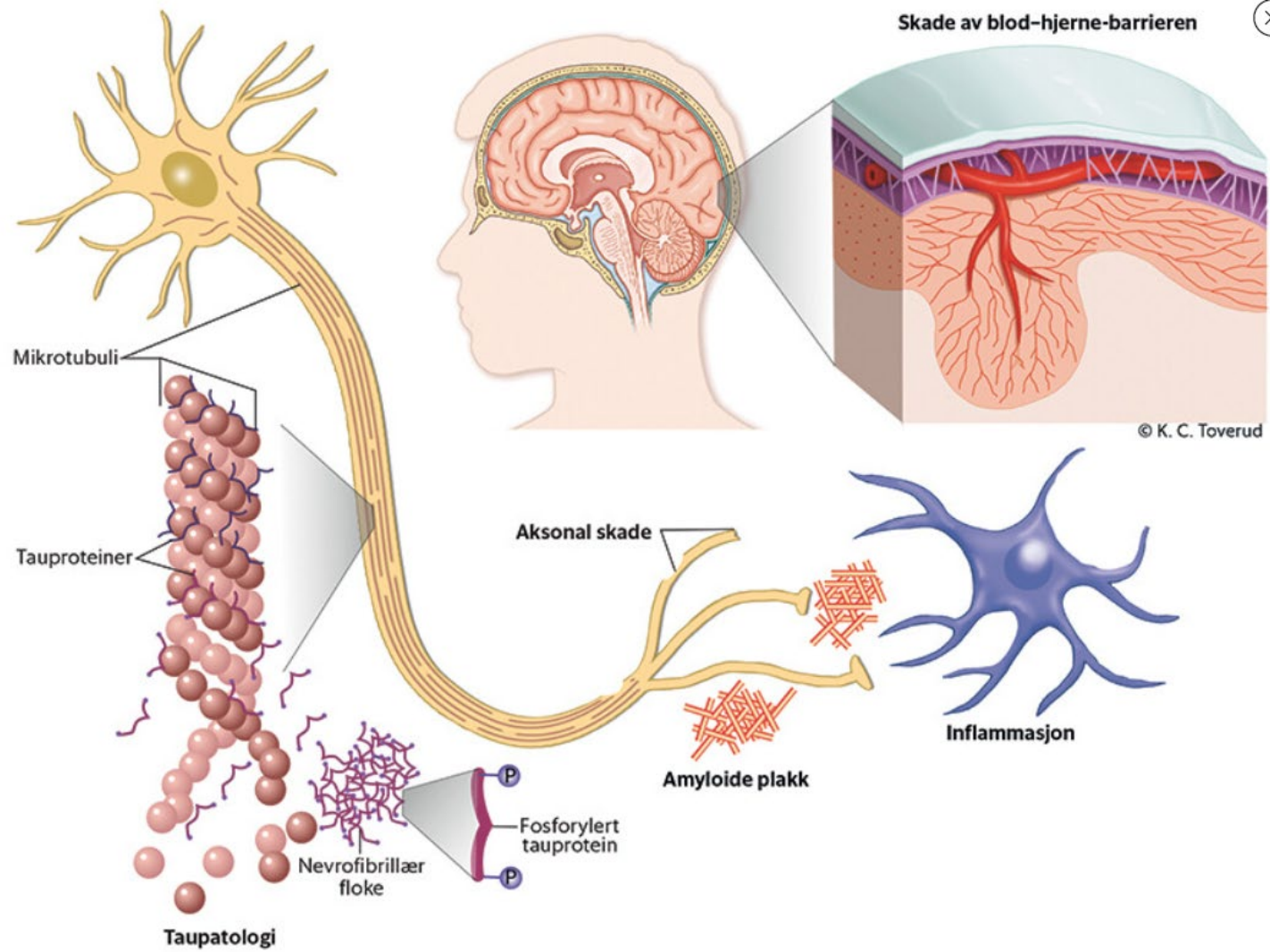
- Generell intellektuell kapasitet: MMSE, Klokketest, IQCODE
- Oppmerksomhet og eksekutive funksjoner: Trail-making-test A og B
- Læring og hukommelse (også visuell hukommelse): Ti-ords-test, figurkopiering
- Språkfunksjon: Boston Naming test, Abstrakt tenkning (likheter), Ordflyt, fonemisk (F-A-S) og semantisk (dyr)
- Visuokonstruktive evner: Figurkopiering (CERAD)

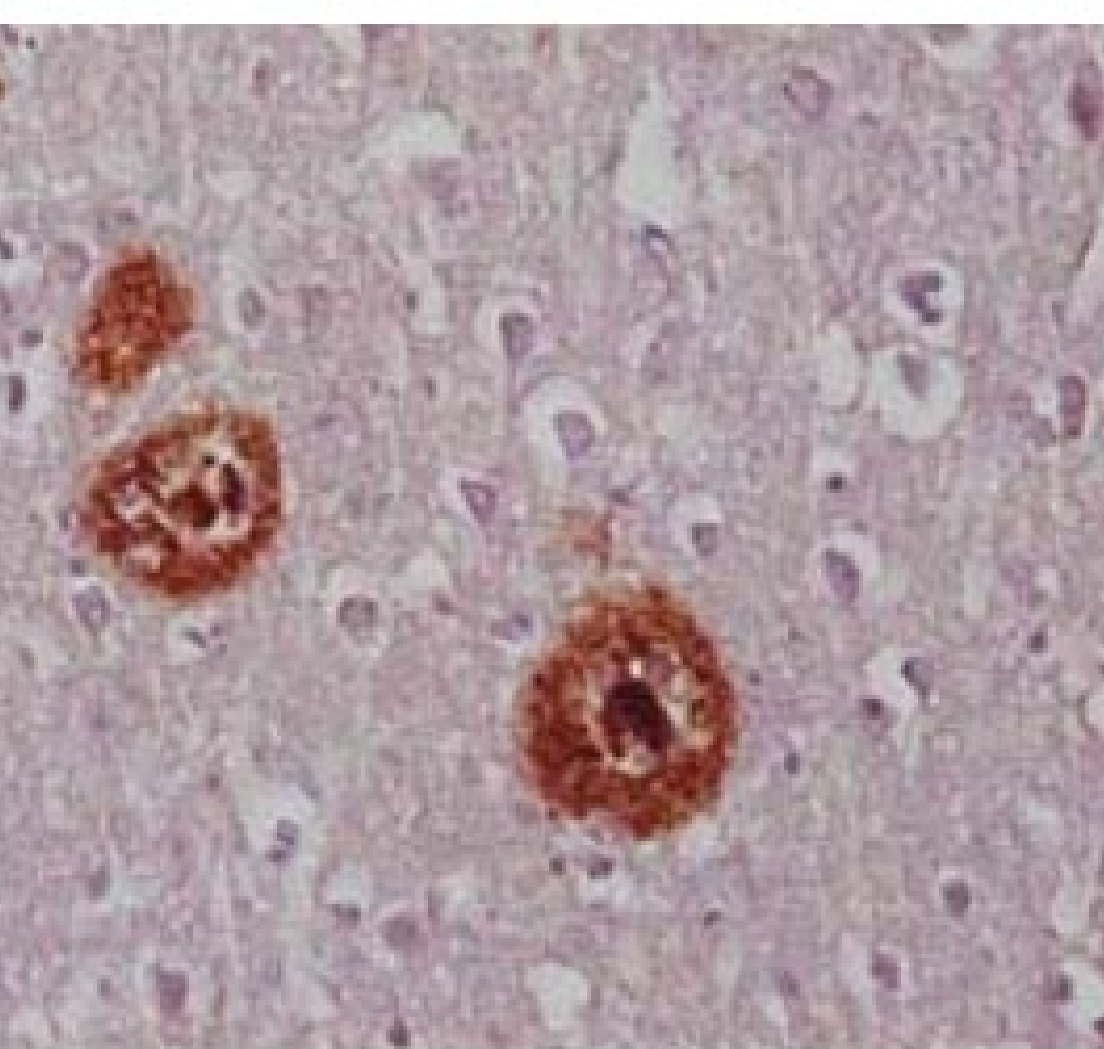

Kjennetegn ved Alzheimers sykdom

- Vanligste formen for demens
- Alzheimers sykdom kan være forskjellig hos ulike personer
- Amnestisk type -VANLIGST
  - Svikt i hukommelse er det mest fremtredende
  - Problemer med tidsorientering
  - Gjelder innlæring og gjenkalling av nylig innlært informasjon
- Ikke amnestisk type
  - debuter med atferdsendring, depresjon, språkvansker, orienteringsvansker eller visuelle problemer
- Alle utvikler med tiden
  - global kognitiv svikt, ulike atferds- og psykologiske symptomer samt funksjonssvikt
- De fleste får motoriske symptomer og autonom dysfunksjon

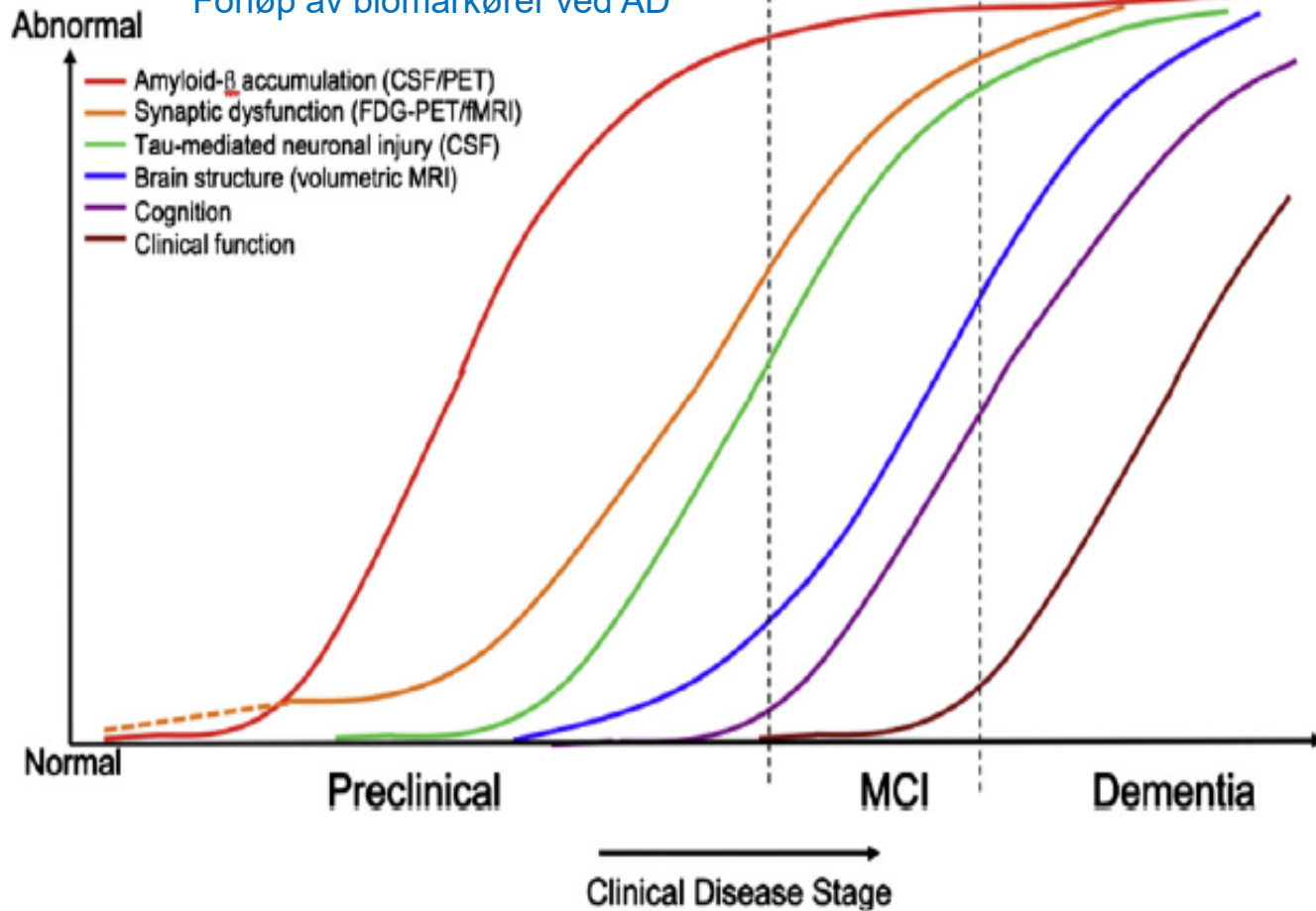
© K. C. Toverud

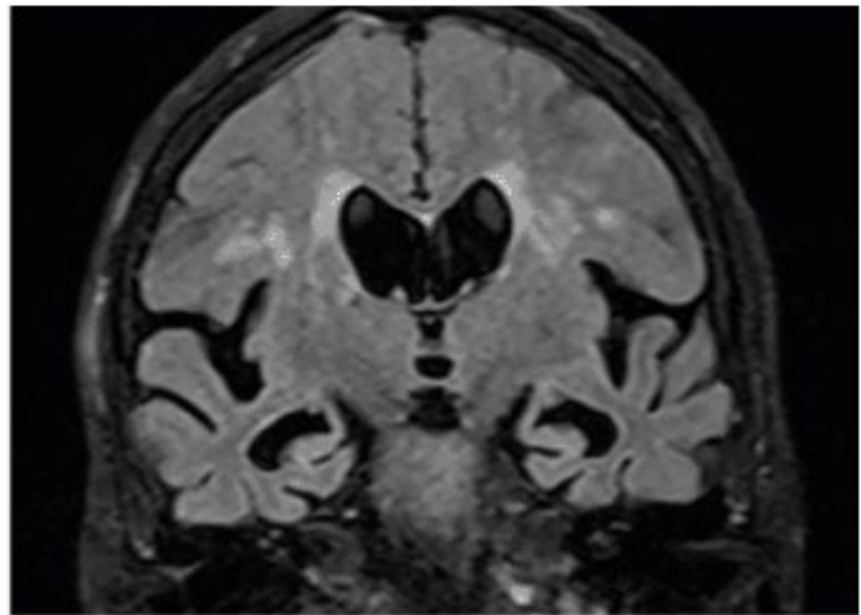
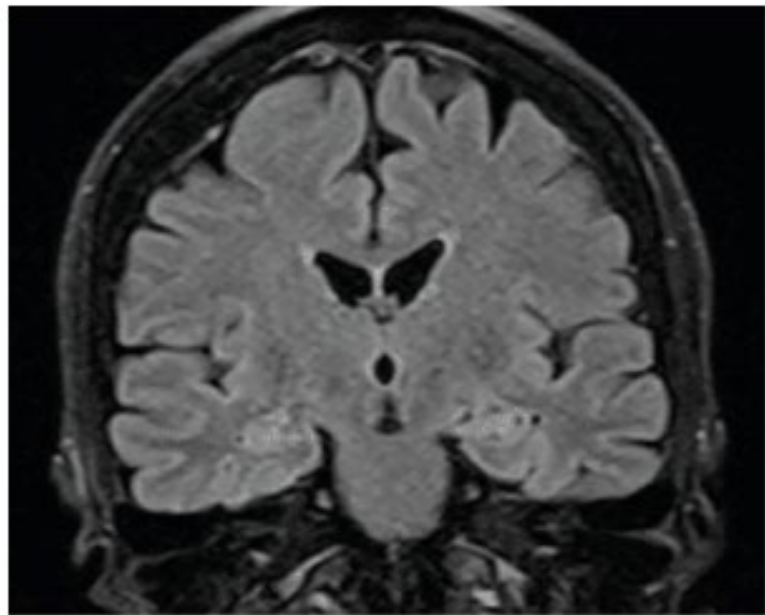

Utredning Alzheimers sykdom

- Spinalvæskeundersøkelser
  - Amyloide plakk ($\downarrow$), Total tau ($\uparrow$),
  - Fosforylert tau ($\uparrow$), AD-spesifikk
- CT/MR caput
- FDG-PET
- Amyloid-PET

Forløp av biomarkører ved AD

Figur 1. MTA grad 0 bilateralt på bildet til venstre, og grad 4 bilateralt på bildet til høyre. Bilde: Karin Persson

Behandling av personer med demens

Legemidler

- Vitamin E, Selegelin og Gingko biloba???
- Kolinesterasehemmere: Aricept (donepezil), Reminyl (galantamin), Exelon (rivastigmin)
- NMDA reseptor antagonist: Ebixa (memantin)
- Psykofarmaka ved depresjon, angst, aggresjon og psykose

Pårørendeintervensjon

- Informasjon om sykdom, inklusiv diagnose og prognose
- Lære å mestre vanskelige situasjoner

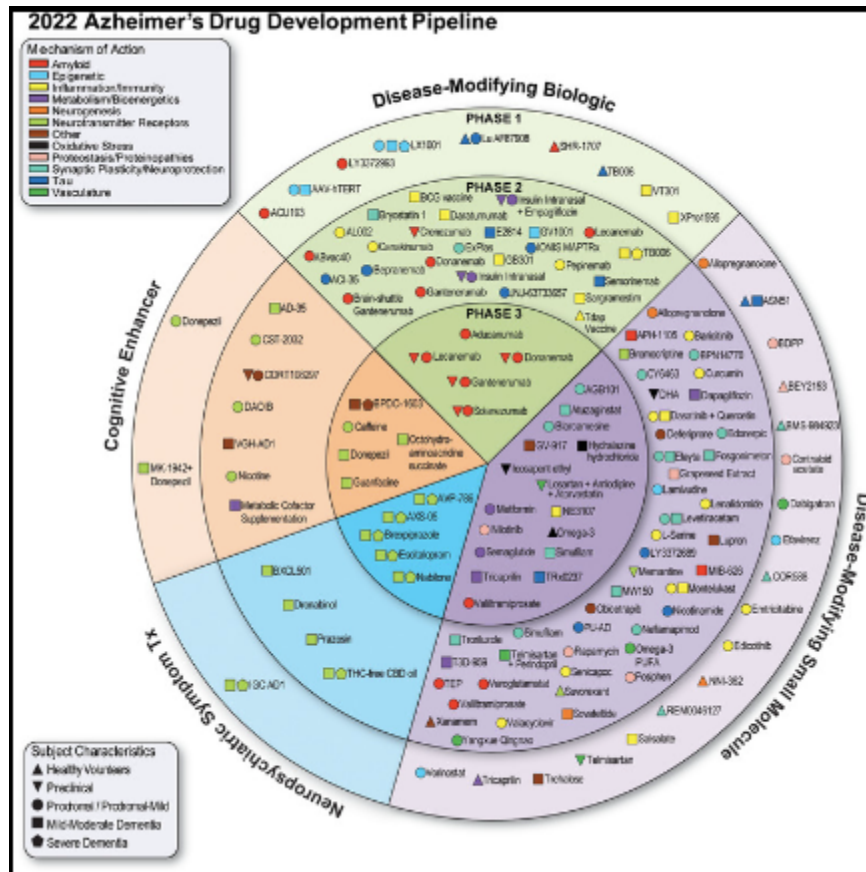
Miljøbehandling og omsorg

- Dagsenter med aktivisering
- Små miljø i institusjon med aktivisering

Raina P et al 2008

Kliniske studier 2022 (Cummings J et al. 2022)

*Tante Augusta gruer seg ikke til noe.
Hun er blitt glemsk og kommer ikke
lenger på hva det er å grue seg.
Den som ikke husker noe har heller
ingenting å grue seg til, tenker
Garmann.*

Fra «Garmanns Sommer»

Lewy legeme demens

- 10-15% av alle demenstilfeller
- Fluktuerende forvirring, oppmerksomhetsproblemer, psykiatriske symptomer, kognitiv svekkelse
- REM-søvn forstyrrelser!
- Parkinsonistiske symptomer

3	Kliniske kjernekriterier	
	Basert på din erfaring og kliniske vurdering (og skjema neste side) hvor mange kjernekriterier og biomarkører for DLB som er til stede:	
	• Fluktusjon i kognisjon	☐
	• Tilbakevendende synshallusinasjoner	☐
	• REM-søvn adferdsforstyrrelse	☐
4	Indikerende/støttende biomarkører	
	• Avvik i basalganglienens dopaminerge system på DaTSCAN/SPECT/PET	☐
	• Lavt opptak ved MIBG myokardscintigrafi	☐
	• REM-søvn uten atoni bekreftet med polysomnografi (PSG)	☐

Diagnostiser **sannsynlig DLB** dersom 2 kjernekriterier er identifisert eller ved 1 klinisk kjernekriterium og 1 indikerende/støttende biomarkør.

Robin Williams enke etter selvmordet:

Robin Williams led av «den verste formen for demens». Nå åpner enken opp om tida før selvmordet

- Han fikk aldri vite hva han led av.

DEMENS: Susan Schneider Williams, kona til skuespiller Robin Williams, forteller at den sviktende hukommelsen og angsten var forferdelig for ektemannen. FOTO: AFP / NTB Scanpix

Robin Williams

Robin Williams' widow: 'It was not depression' that killed him

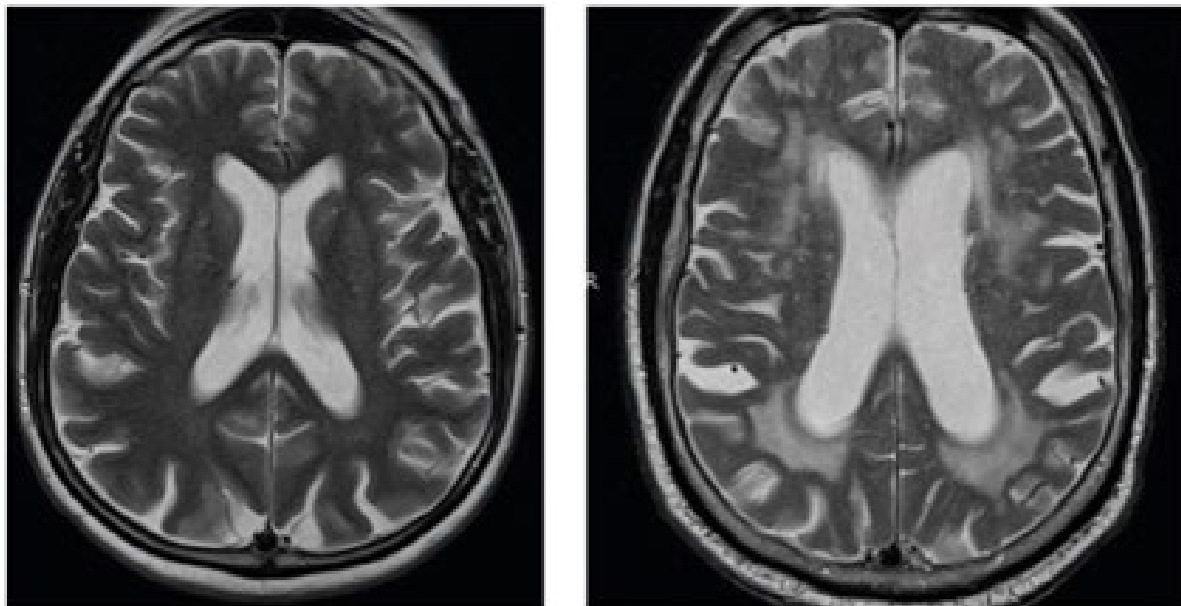
Susan Williams gives first interview since her husband's death last year and reveals the actor had a debilitating brain disease called Lewy body dementia

Medikamentell behandling DLB

- Kolinesterasehemmer
  - KAN ha effekt på psykotiske symptomer, fluktuasjon, parkinsonisme, ADL-funksjon og kognisjon
  - Ofte kortvarig effekt
- Memantin
  - Mindre overbevisende effekt v/studier
  - Godt tolerert
- **Antipsykotiske legemidler er kontraindisert hos pasienter med lewylegemedemens!**

Vaskulær demens

- Dårlig definert diagnose
- ICD-10 kriteriene er strenge
- Kjennetegnes ved
  - Psykomotorisk svekkelse
  - Oppmerksomhetsproblemer
  - Tap av eksekutive funksjoner
  - Personlighetsendringer
- Brå debut, ofte trinnvis utvikling
- Behandling: Kontroll og ved behov behandling av kardiovaskulære risikofaktorer og -sykdommer (sekundærprofylakse)

Figur 3. Fazekas grad 0 på bildet til venstre og grad 3 på bildet til høyre.

Oppsummering

- Flere eldre gir økt forekomst av demens
- 1. Demens ved Alzheimers sykdom vanligst
  - 2. Vaskulær demens
  - 3. Lewylegeme demens
  - 3. Frontotemporal demens
- Lewy-legemedemens: APSD tidlig i forløpet
  - Høyt symptomtrykk og pårørendebelastning ved lewy-legemedemens
- Medikamenter mot Alzheimer demens:
  - «Bremsemedisiner» i form av acetylkolinesterasehemmere
  - Mye forskning pågår